

ФОРМАЛІЗАЦІЯ ЯК СМЕРТЬ ФІЛОСОФІЇ

Висловлена у той чи інший спосіб думка завжди передбачає наявність реципієнта, а тому для адекватного сприйняття повинна бути оформлена у зрозумілий йому спосіб. Філософія як традиція трансляції думки розробила власний понятійний апарат, систему конвенціональних інтерпретацій, але і по сьогодні не має єдиного стандарту в способі подачі власних концепцій. У ХХ ст. мрійники з кола математиків, логіків та аналітичних філософів-позитивістів захопилися ідеєю створення універсального формального апарату, за допомогою якого можна було б недвозначно передавати будь-які ідеї. Спроба провалилася, оскільки в логіці не змогли подолати парадоксів, в аналізі мови – розібратися зі співвідношенням світу і мови.

Паралельно розвивалася теорія формальних систем: створення моделі для концепції «х», вираженої в аксіоматичній формі, з фіксованими правилами виводу, побудови формул і обмеженими алфавітом. Надзвичайно плідна теорія, що і сьогодні не вичерпала свого потенціалу, ще у 30-х роках минулого століття зіткнулася з теоремою неповноти Геделя, одразу втративши претензії на побудову універсальної системи. Тим не менш, формалізація стала надзвичайно популярною, бо відкривала широкі можливості для точних наук.

Не оминула мода на формалізацію і філософії. Чи є це виправданим? Звісно, бо вдала формалізація допомагає доступно пояснити суть

концепції, перевірити її валідність всередині самої себе, віднайти її основи. Але чи завжди це можливо у філософії? Чи варто взяти формалізм за метод?

Дати позитивну відповідь на це питання – давня мрія всіх, хто вважає філософію наукою, проте наслідки такого підходу – далекосяжні й невтішні. Перш за все, ми одразу відмовляємося від абсолютної істинності й стверджуємо неможливість віднайти її у майбутньому (згідно з теоремою неповноти). По-друге, виникають чисто технічні проблеми: для формалізації необхідні чіткі визначення (а де їх узяти, якщо навіть саме поняття «філософія» не має його?), деякі концепції прямо заперечують правила виводу (всі, що заперечують причинно-наслідкові зв'язки). Тому формалізація як загальнофілософський метод обмежить поле досліджень (тут вже не буде місця Юму і Ніцше), а натомість дасть лише купу варіантів формальних систем, що або перетворилися на догми, за які буде ще важче вийти, ніж за сьогоднішні «міжнародні стандарти» (за умов, коли читач сам розбирається, в кого яка аксіоматика, рівень плюралізму значно вищий), або будуть змагатися за першість, замість ясності принісши плутанину. Філософія жива, доки не отримала визначення, а філософи – доки не вірять у те, що прочитувані ними твори попередників – історія.

2007

Ганна Карпенко

ВТЕЧА ДО ФІЛОСОФІЇ

Ми просто вбиваємо час... ми втікаємо від нього... або ні, ми одразу здобули перемогу над ним. Ми звернулись до вічних питань, а потім звернулися до питання про вічність вічних питань. І зовсім не заради того, щоби ці питання вирішити, і часто навіть не для того, щоби їх сформулювати, а задля того, щоби вбити час,

втекти від нього або здобути перемогу над ним. Чи принаймні змусити себе повірити в це. Адже поставити вічне питання є рівноцінним дотику до цієї вічності, втечі до вічності.

Таким чином, пошук постійності у філософії є одним зі шляхів втечі від швидкоплинності та непотрібності стандартних виявів життя. Праг-